

КИЇВ – 2026

Розробник(и):

Брайчевський Юліан Сергійович, кандидат географічних наук, доцент кафедри країнознавства та туризму;
Стафійчук Валентин Іванович, кандидат географічних наук, доцент кафедри країнознавства та туризму;

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри країнознавства та туризму

 проф. Ольга ЛЮБИЦЕВА

Протокол № 1 від «26» 08 2026 р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол № 5 від «26» 08 2026 р.

Голова науково-методичної комісії Наталія КОРОГОДА

«26» 08 2026 р.

ВСТУП

Дисципліна «Геополітика країн Африки» викладається здобувачам освітнього ступеня рівня «магістр» денної форми навчання як вибіркового освітнього компоненту ОП «Африканістика» спеціальності С6 «Географія та регіональні студії» галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» у обсязі 6 кредитів ECTS. Викладання ведеться українською мовою. Форма заключного контролю - іспит.

Дисципліну присвячено вивченню особливостей геополітичної карти африканського континенту, аналізу країн Африки як учасників складної системи міжнародних економічних та політичних відносин, їх місця і ролі на глобальній арені геополітичних впливів та протистоянь, складному шляху побудови геополітичної суб'єктності як окремих держав Африки, так і регіону у цілому.

Метою дисципліни є ознайомити здобувачів із геополітичними та геоекономічними викликами, що постають перед країнами Африки, сформувати цілісну картину щодо інтересів, характеру присутності та особливостей політики ключових світових гравців на африканському континенті, роллю країн Африки у сучасній геополітиці пост-модерну, а також сформувати розуміння ролі і значення країн Африки у системі геополітичних інтересів України.

Попередні вимоги для успішного опанування курсу «Геополітика країн Африки» включають оволодіння здобувачами обов'язковими компонентами, що викладаються на першому році навчання за ОП «Африканістика», зокрема ОК 2. «Природне середовище та проблеми довкілля країн Африки», ОК 4 «Трансформація політичної карти Африки», ОК 6 «Міжнародні системи і глобальний розвиток», ОК 11 «Україна – Африка: сучасний стан і перспективи взаємодій» та ОК 12 «Країни Африки в міжнародному поділі праці».

Завданням дисципліни «Геополітика країн Африки» є сформувати у здобувачів фахові (спеціальні) компетенції, передбачені освітньою програмою «Африканістика», зокрема:

СК 01. Здатність до використання географічних та дотичних до них теорій та концепцій взаємодії людини та довкілля, просторової (територіальної) організації суспільства, сталого регіонального та міського розвитку, збалансованого природокористування, ландшафтного різноманіття, просторового планування, врахування соціально-економічних та природних закономірностей формування та розвитку регіонів для дослідження та інтерпретації просторових процесів і явищ.

СК 06. Здатність ідентифікувати, аналізувати та пояснювати просторові взаємозв'язки, тенденції розвитку просторових процесів і явищ, просторові трансформації.

СК 11.1. Здатність критично оцінювати й синтезувати міждисциплінарні теоретично-концептуальні засади для аналізу геополітичного контексту взаємодій країн Африки на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1.	Історико-географічні особливості участі африканських країн у світових геополітичних процесах	Лекція	Семінар, індивідуальне аналітичне завдання, іспит	10%
1.2.	Виклики державотворення та економічного суверенітету у країнах Африки	Лекція	Семінар, індивідуальне аналітичне завдання, іспит	10%
1.3.	Основні сфери глобальної геополітики, актуальні для африканського регіону	Лекція / семінар	Семінар, індивідуальне аналітичне завдання, іспит	10%
1.4.	Ключові гравці на африканській геополітичній арені	Лекція / семінар		10%
1.5.	Українські геополітичні інтереси у африканському регіоні	Лекція / семінар		10%
2.1.	Аналізувати чинники, що формують геополітичну карту Африки	Лекція / семінар, індивідуальне аналітичне завдання	Семінар, індивідуальне аналітичне завдання, іспит	10%
2.2.	Використовувати широкий спектр довідкових, статистичних, медійних тощо даних для регіонального	Лекція / семінар, індивідуальне аналітичне		10%

	геополітичного аналізу Африки	завдання		
2.3.	Аналізувати та прогнозувати діяльність ключових геополітичних гравців у Африканському регіоні	Лекція / семінар, індивідуальне аналітичне завдання		10%
2.4.	Формувати стратегію розвитку відносин між Україною та країнами Африки з урахуванням взаємних інтересів та поточних геополітичних реалій	Лекція / семінар, індивідуальне аналітичне завдання		10%
3.1.	Вміти комунікувати результати власних досліджень аудиторії, реагувати на конструктивну критику колег	Семінар, індивідуальне аналітичне завдання	Семінар, індивідуальне аналітичне завдання, іспит	5%
4.1.	Вміти приймати автономні і відповідальні рішення щодо особливостей планування та проведення аналітичної роботи	Семінар, індивідуальне аналітичне завдання	індивідуальне аналітичне завдання	5%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	4.1
Програмні результати навчання (назва)											
ПРН 8.1. Розуміти теоретичне підґрунтя географії та регіональних досліджень й вміти синтезувати міждисциплінарні засади для аналізу геополітичного контексту взаємодій країн Африки на глобальному, регіональному та локальному рівнях.	+	+	+	+	+					+	+
ПРН 10.1. Вміти обґрунтовувати перспективи стратегічних взаємодій країн Африки на глобальному, регіональному та локальному рівнях синтезуючи результати аналізу політичних режимів та геоконфліктологічних чинників						+	+	+	+	+	

7. Схема формування оцінки:

7.1. Форми оцінювання: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами роботи здобувачів на семінарах, написання та презентації письмових робіт у формі індивідуального аналітичного завдання, а також за результатами іспиту.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- результати навчання – **1.1 – 1.5 (знання)** – до 10% за кожен;
- результати навчання – **2.1 – 2.4 (вміння)** - до 10%; за кожен;
- результати навчання – **3.1 (комунікація)** - до 5%;
- результати навчання – **4.1 (автономність та відповідальність)** - до 5%

7.2. Організація оцінювання:

Семестрове оцінювання:

1. Письмова аналітична робота 1.
2. Письмова аналітична робота 2.
3. Оцінки за роботу на семінарах.

За підсумками написання двох аналітичних робіт студенти можуть набрати до 50% від максимальної кількості балів, що можна заробити впродовж семестру (по 25% за кожну контрольну роботу, тобто по 15 балів за 100-бальною шкалою). Оцінюється дотримання формальних вимог до написання роботи, глибина розуміння матеріалу, оригінальність та якість аргументації, а також якість презентації результатів аудиторії.

За результатами роботи на семінарах студенти можуть заробити до 50% балів передбачених для семестрового контролю (тобто 30 балів за 100-бальною шкалою). Під час виступів на семінарах оцінюється знання лекційного матеріалу, розуміння обраної теми, а також вміння комунікувати свої думки аудиторії та підтримувати наукову дискусію.

Умови допуску до іспиту:

рекомендований мінімум для допуску до іспиту – 36 балів. Студенти, які набрали сумарно меншу кількість балів, ніж рекомендований мінімум (36 балів) для отримання допуску до іспиту виконують додаткове самостійне завдання (написання реферату).

Підсумкове оцінювання:

відбувається у формі іспиту наприкінці семестру. Максимально можлива кількість балів під час іспиту становить 40.

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року

7.3. Шкала відповідності

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

7.4. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність. Виконання всіх навчальних і контрольних завдань здійснюється з дотриманням Хартії академічної доброчесності та чинних положень Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Під час реалізації освітнього компонента дотримуються принципи академічної доброчесності, зокрема принцип нетерпимості (нульової толерантності) до будь-яких проявів її порушення, відповідно до Закону України «Про академічну доброчесність» та внутрішніх актів Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Запозичення, використання даних, ідей, текстів, зображень, цифрових матеріалів та інших результатів мають бути належно атрибутовані. Порушення академічної доброчесності розглядаються відповідно до університетських процедур.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту можуть використовуватися лише у випадках і межах, визначених завданням та чинним Положенням про використання штучного інтелекту при реалізації освітніх програм у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Здобувач освіти

несе відповідальність за достовірність, коректність, оригінальність і академічну доброчесність поданого результату та, якщо це передбачено завданням або політикою Університету, зазначає факт, інструмент і мету використання ШІ. Використання ШІ під час індивідуальних контрольних заходів дозволяється лише за прямим дозволом викладача. Використання генеративного штучного інтелекту не допускається під час контрольних заходів (проміжний та підсумковий контроль).

Визнання результатів неформальної та/або інформальної освіти. Результати навчання, здобуті в неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути подані до визнання у встановленому Університетом порядку за умови їх відповідності результатам навчання цієї дисципліни та наявності підтверджувальних матеріалів.

8. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінарські	самостійна робота
Частина 1. Африка на світовій геополітичній арені				
1	Історико-географічний огляд Африки у світовій геополітиці	2	2	5
2	Виклики державотворення у кранах Африки	2	2	5
3	Країни Африки та геополітика Холодної війни	2	2	5
4	Сучасна геоeкономіка країн Африки	2	2	5
5	Африканські держави і геополітика природних ресурсів	2	2	10
6	Африканські держави і геополітика релігій	2	2	10
7	Геополітична роль Африки у ООН	2	2	10
8	Африка у геополітиці пост-модерну	2	2	10
Частина 2. Ключові геополітичні актори у Африканському регіоні				
9	Африканські країни-лідери та їхня геополітична роль	2	2	10
10	Геополітичні впливи на Африканському континенті. Західна Європа	2	2	10
11	Геополітичні впливи на Африканському континенті. Китай	2	2	10
12	Геополітичні впливи на Африканському континенті. РФ	2	2	10
13	Геополітичні впливи на Африканському континенті. США	2	2	10
14	Українська присутність та геополітичні інтереси у африканському регіоні	2	2	12
	ВСЬОГО	28	28	122

Загальний обсяг - 180 годин

У тому числі:

Лекції - **28** годин

Семінарські – **28** годин

Консультації – **2** години

Самостійна робота – **122** годин

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Мішин, О. (2012). Геополітичні фактори постконфліктної реконструкції держав Африки. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, (104 (1)), 31-35.
2. Стафійчук В.І. (2025). *Політична географія світу*. Херсон: Олді-Плюс.
3. Alden, C. (2022). *Emerging powers and Africa: From development to geopolitics*. Istituto Affari Internazionali (IAI).
4. Carmody, P. (2013). *The rise of the BRICS in Africa: The geopolitics of South-South relations*. Bloomsbury Publishing.
5. Cohen, H. (2016). *The Mind of the African Strongman*.
6. Flint, C. (2007). *Political geography: World-economy, nation-state, and locality*. Pearson education.
7. Kornegay Jnr, F. (Ed.). (2020). *Africa and the world: navigating Shifting Geopolitics*. The Mapungubwe Institute for Strategic Reflection (MISTRA).
8. Power, M., & Mohan, G. (2010). Towards a critical geopolitics of China's engagement with African development. *Geopolitics*, 15(3), 462-495.
9. Profant, T. (2010). French geopolitics in Africa: From neocolonialism to identity. *Perspectives: Review of International Affairs*, (1), 41-61.
10. Qobo, M., & Mzyece, M. (2023). Geopolitics, technology wars and global supply chains: Implications for Africa. *South African Journal of International Affairs*, 30(1), 29-46.

Додаткова:

1. Брайчевський, Ю. С. Географія зовнішньої торгівлі та гео економічний вибір України. *Географія та туризм*, 2014. - Вип.28. - с. 198-207.
2. Гринчишин, О. М., & Семенчук, С. О. (2025). Геополітичне суперництво КНР, США та Європейського союзу за вплив у країнах Азії та Африки. *Український політико-правовий дискурс*, (11).
3. Гуменна, К. М. (2021). ГЕОПОЛІТИЧНІ ІНТЕРЕСИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В АФРИЦІ. *Редакційна колегія*, 83.
4. Корнійчук, Л., & Боднаренко, Х. (2024). Африканський регіон у геополітичних інтересах Сполучених Штатів Америки на сучасному етапі. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, (14), 19-37.
5. Яценко Б.П., Кінтенко В.К. Країнознавство: основи теорії. – К.: Либідь, 2009. – 312 с.
6. Agnew, J. A. (2003). *Geopolitics: Re-visioning world politics*. Psychology press.
7. Carmody, P. R., & Owusu, F. Y. (2007). Competing hegemons? Chinese versus American geo-economic strategies in Africa. *Political Geography*, 26(5), 504-524.
8. De Blij, H.J., Murphy, A.B., Foubert, E.H. Human Geography. Place, Space and Culture. – Hoboken, NJ, 2007
9. Nyamnjoh, F. B. (2024). 3 African Cultural Studies, Cultural Studies in Africa: How to Make a Useful Difference. In *An Anthology of African Cultural Studies, Volume I* (pp. 54-68). Routledge.
10. Zeleza, P. T. (2006). The disciplinary, interdisciplinary and global dimensions of African studies. *International Journal of African Renaissance Studies*, 1(2), 195-220.